

Piotr Haszczyń, *Lipa Galler – przedsiębiorca i radny*, „Nasz Przemysł” 2011 nr 4 s. 41;
zob. także: <http://www.krzywca.eu/lipa-galler.html> – tam bibliografia oraz fotografia.

Lipa Galler urodził się w Gródku Jagiellońskim około roku 1890 w wielodzietnej rodzinie żydowskiej Gallerów. W 1898 r. przeprowadził się do Krzywca, gdzie jego ojciec Benjamin Zeew Galler został rabinem. Tu zapewne ukończył miejscową Szkołę Podstawową, a następnie Gimnazjum w Przemysłu. W 1908 r. ożenił się z Sarele Gottlieb, córką przemysłowca przetwórstwa lnu z Oleszyc. Z teściem założył firmę „Gottlieb & Galler”, wnosząc do spółki swój nieprzeciętny zmysł handlowy. Po kilku latach firma nazywała się już „Galler & Gottlieb”, a następnie Lipa przeniósł interes do Przemysła, gdzie samodzielnie prowadził firmę przetwórstwa lnu, która stała się największą w kraju. Firma była też znaczącym eksporterem przetworów lnianych na rynek europejski. Po I wojnie światowej, w wyniku zmieniającej się koniunktury, zajmował się produkcją bielizny bawełnianej, budową nieruchomości oraz bankowością.

Działalność Lipy Gallera w Przemysłu nie skupiała się jedynie na płaszczyźnie handlowej. Brał on udział w szerokim spektrum działalności na polu społecznym. W 1926 r. przystąpił do Związku Żydowskich Spółdzielni w Polsce. W 1928 r. na walnym zebraniu Organizacji Syjonistycznej został wybrany Przewodniczącym Rady Organizacyjnej. W wyniku wyborów w dniu 8 VII 1928 r. został wybrany do Przemyskiej Rady Gminy Żydowskiej. Został również powołany na przewodniczącego Klubu

Syjonistów przy Radzie. Były plany, aby został wybrany Przewodniczącym Gminy (miał też takie ambicje). To się nie powiodło. Klub Syjonistyczny miał 9 członków, a partia Aguda popierana przez rząd polski rozpowiadała, że gmina nie dostanie dotacji państwowej, jeśli do władzy dojdą syjoniści. Trzeba dodać, że duże poparcie w wyborach do Gminy Żydowskiej miał w miejscowościach Krzywca i Niżankowice, gdzie funkcję rabinów pełnili członkowie jego rodziny.

W wyborach do Rady Miasta Przemyśla w 1928 r. uzyskał mandat radnego. Został również wybrany przewodniczącym Klubu Żydowskiego w Radzie Miasta. Pełnił również funkcję asesora sądowego.

W roku 1929 był już w Zarządzie Spółdzielni Żydowskich. Duża jej rentowność spowodowała, że Walne Zgromadzenie w dowód uznania dla prezesa i rady nadzorczej oraz członków zarządu wystąpiło o wpis do złotej Księgi Żydowskiego Funduszu Narodowego. W latach wielkiego kryzysu gospodarczego był przewodniczącym zarządu spółdzielni. Dzięki jego zmysłowi organizacyjnemu i wysiłkowi całego zarządu spółdzielnia cieszyła się dużą popularnością. Mimo trudnej sytuacji gospodarczej wypracowała jednak zysk. 30 XII 1930 Lipa Galler, Abraham Schachter oraz inni przedsiębiorcy handlowi założyli w Przemyśle Bejtar [Brith Trumpeldor – związek Trumpeldora] – organizację skautową gromadzącą młodzież żydowską. W 1935 r. oddział Bejtaru Lipa założył także w Krzywcy. W 1931 r. został Przewodniczącym, a w 1932 prezesem Stowarzyszenia Kupców.

W okresie międzywojennym synagoga na ulicy Słowackiego zarządzało Stowarzyszenie Nowej Synagogi, na czele którego do 1927 r. stał Rappaport. Świątynia była areną walk o wpływy pomiędzy Żydami ortodoksyjnymi a działaczami syjonistycznymi. W VIII 1927 r., z powodu awantur, starosta przemyski zamknął synagogę. Wyznaczony przez gminę żydowską komisaryczny zarządca – Jakub Hirschfeld – doprowadził do załagodzenia sporów. Kontrolę nad stowarzyszeniem przejęli od 1934 r. syjoniści. Przewodniczącym Zarządu Stowarzyszenia w 1935 r. został Lipa Galler, jego zastępcami zaś Leisor Grossman i Majer Tuchmann. Taki skład zarządu utrzymał się aż do wybuchu wojny w roku 1939.

Także w wyborach do Rady Miasta Przemyśla w 1935 uzyskał mandat radnego. W tym samym roku wybrano go w skład zarządu komisarycznego Gminy Żydowskiej. W ostatnich wyborach do Rady Miasta przed II wojną światową nie brał udziału.

Lipa i Sarele mieli czterech synów i jedną córkę. Ozer, najstarszy syn, pomagał ojcu w przedsiębiorstwie. Abraham, drugi syn, został lekarzem. Aharon był uczniem w gimnazjum. Jakub został wysłany do Hajfy na studia. Shainka, jedyna córka, została żoną dr. Austertzera. O ich ślubie pisały wszystkie przemyskie gazety. Wśród gości, oprócz licznej rodziny, było obecnych 16 rabinów. Rodzina mieszkała w dwukondygnacyjnej kamienicy na ul. Smolki 15, która była własnością Lipy.

Tak Mordechusz Galler wspomina swojego brata:

[...] Był odważny i śmiały w warunkach emigracji, która nie faworyzowała Żydów. Wiedział, jak stać na straży honoru Żydów i jak być traktowany na równi z innymi obywatelami przedwojennej Polski. Świadczyć o tym może historia, która wydarzyła się podczas podróży pociągiem. Do przedziału w którym siedział Lipa wszedł polski oficer z żoną. Zaczął się naśmiewać z Lipy i używał w stosunku do niego obraźliwych słów. Lipa wstał ze swego miejsca i wymierzył mu przyzwoity policzek. Dodatkowo napisał telegram do ministra handlu o niestosownym zachowaniu funkcjonariusza w pociągu. Należy pamiętać, że Lipa był wielkim eksporterem i doradcą rządowym w sprawach gospodarczych. Oficer nie tylko, że nie podjął żadnych kroków przeciwko Lipie, ale przyszedł do jego domu i prosił o przebaczenie [...].

Po wybuchu II wojny światowej rodzina Gallerów rozproszyła się. Lipa wyjechał do Lwowa, tam został aresztowany przez gestapo i wkrótce zamordowany. Jego syn Abraham zginął w obozie koncentracyjnym. Również żona Lipy i córka Shainka z doktorem Austertzerem zginęli. Pozostali synowie: Ozer, Jakub i Aaron uratowali się z Holocaustu. Ozer i Aaron osiedlili się w Nowej Zelandii, a Jakub w Izraelu.

Lipa Galler, chociaż był związany z kilkoma innymi miejscowościami, to swoją główną działalność polityczną i handlową prowadził w Przemyślu. Miał marzenie, by kiedyś powstało Państwo Żydowskie i by mógł w nim zamieszkać z rodziną. Nie było mu to dane doczekać, ale podejmowane przez niego działania pozytywistyczne, dla środowiska żydowskiego, zawsze zmierzały w tym kierunku.